

FAYDACILIK TARİHİ

Metin AYDIN

EskiYeni Yayınları: 122

FAYDACILIK TARİHİ

Metin AYDIN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Mart 2022

ISBN: 978-625-7673-34-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

FAYDACILIK TARİHİ

Metin AYDIN

Ankara 2022

Metin AYDIN

1984 yılında Karabük'te doğdu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2006 yılında mezun oldu. 2006-2011 yılları arasında MEB bünyesinde öğretmen olarak çalıştı. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "*John Stuart Mill'in Ahlak Felsefesinin Problemleri*" başlıklı yüksek lisans tezini 2013 yılında, aynı enstitüde "*Henry Sidgwick'te Bir Etik Teori olarak Faydacılığın (Utilitarianism) Temellendirilmesi*" başlıklı tezini de 2018 yılında tamamladı. 2011 yılından beri Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde akademik faaliyetlerini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	5
GİRİŞ -----	9

BİRİNCİ BÖLÜM

FAYDACILIK VE ANTİK YUNAN HAZCILIĞI-----	17
1. Antik Çin’de Faydacı Düşünce: Mo-Tzu-----	23
2. Antik Yunan’da Faydacı Düşünce -----	29
2.1. Mutluluk Nedir? -----	29
2.2. Mutluluk Nasıl Elde Edilir? -----	35
2.3. Haz Nedir?-----	55
2.4. Hazlar Arasındaki Ayrım -----	63
2.5. Hazların Ölçülmesi/Karşılaştırılması-----	73
3. Epikürosçu Düşüncenin İngiltere’ye İntikali-----	96
3.1. Pierre Gassendi-----	104
3.2. Thomas Hobbes - John Locke-----	129

İKİNCİ BÖLÜM

FAYDACILIK VE BİREYSEL ÇIKAR-TOPLUMSAL ÇIKAR İLİŞKİSİ -----	147
1. Kişisel Çıkar - Toplumsal Çıkar İlişkinine Yönelik Yaklaşımlar- 153	
1.1. Bernard Mandeville -----	153
1.2. Claude Adrien Helvétius -----	169
1.3. Anthony Ashley Cooper-----	199
1.4. Francis Hutcheson -----	212
1.5. David Hume -----	241
2. Kişisel Çıkar - Toplumsal Çıkar İlişkinine Yönelik Çözüm Önerileri -----	265
2.1. Ortak Noktalar ve Farklılıklar -----	265
2.2. Bentham ve Mill’de Kişisel Çıkar-Toplumsal Çıkar İlişkisi -----	283
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ -----	305
KAYNAKÇA-----	309

ÖN SÖZ

Bir toplum içinde yaşamanın bedeli nedir? Toplum bireyden ne kadar fedakârlık talep edebilir? Bu talepler kişinin yaşam hakkına kadar uzanabilir mi? Bu talepleri reddedip toplumun çıkarını değil de kendi çıkarını düşünen kimse gayri ahlakilikle suçlanabilir mi? İnsan en çok kendisini mi sever? İnsan tamamen bencil midir yoksa kendisi dışındakileri de düşünür mü? Kendimiz dışındakileri niçin severiz? Merhametin ve yardımseverliğin altında yatan tek duygu bencillik midir? Erdem, insanın bencilliğine giydirilmiş bir maske midir? İnsanın yalnızca kendisini düşünmesi onu kötü yapar mı?

Aslında bu kitapta öncelikli amacımız bu ve buna benzer soruların cevabını aramak değildir. Aradığımız şey, faydacılığın (*utilitarianism*) tarihsel kökenleridir. Fakat Antik Yunan'a ve hatta Antik Çin'e kadar uzanan bu arayışımızda okuyucu, kitap boyunca bu sorulara filozofların verdikleri cevaplarla sıklıkla karşılaşacak. Çünkü temel düsturu en yüksek sayıda insan için mümkün olan en büyük toplumsal mutluluğu ortaya koymak olan faydacılığın tarihsel kökenini ortaya çıkarmanın yolu, bu sorulara tarih boyunca verilen cevapları incelemekten geçiyor. Biz de bu kitapta bunu yapmaya çalıştık. Tarih boyunca filozofların bu sorulara verdikleri cevaplarla teorinin kurucusu Jeremy Bentham ve teorinin en önemli ismi olan John Stuart Mill'in cevaplarını karşılaştırdık. Böylece bu iki ismin tarihsel süreçte faydacı düşünceye katkılarını ortaya koymaya çalıştık. Beklentimiz o dur ki bu kitabı okuyan kişiler sadece faydacı teorinin kodlarında bulunan düşüncelerin tarihi serencamı hakkında bilgiler edinmeyecek, yukarıdaki sorulara yönelik yeni bakış açıları da kazanacaktır. Tarih boyunca filozofla-

rın verdikleri cevapları okuduktan sonra zihinler belki daha berraklaşacak ya da daha fazla karışacak. Her iki durumda da bu kitabın amacı gerçekleşmiş olacaktır.

Bu kitabın ortaya çıkışında doğrudan ve dolaylı olarak birçok kişinin yardımını gördüm. Hiç şüphesiz hepsinin ismini burada zikretmem mümkün değil. Fakat bu kişiler arasında öyleleri var ki burada ismen anmazsam onlara büyük haksızlık etmiş olurum. Akademik kariyerimin başından itibaren beni sürekli olarak destekleyen muhterem hocalarım Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi, Prof. Dr. Celal Türer, Prof. Dr. Muammer İskenderoğlu teşekkür etmem gereken kişilerin başında gelmektedir. Kitabın yazım sürecinde değerli fikirleriyle ufukumu açan değerli hocam Prof. Dr. Fuat Aydın'a da teşekkür etmeden geçmemeliyim. Desteklerini her zaman hissettiğim, varlıklarıyla bana güç veren, emeklerinin karşılığını asla ödeyemeyeceğim annem Hatice Aydın ve babam Yaver Aydın'a özellikle teşekkür ederim. Hiç şüphesiz en büyük teşekkürü de bu zorlu süreçte ailemizin tüm yükünü yüklenen sevgili eşim Demet hak etmektedir. Gösterdiği sabır ve destek için kendisine minnettarım.

Bu kitabı varlığıyla dünyama anlam ve değer katan sevgili oğlum Mete'ye armağan ediyorum. Nihayetinde hayatımızda o olmasaydı, bunların hiç birinin benim için anlamı olmazdı.

Serdivan 2022